

Voda znamená pro různé lidi různé věci

Vilém Žák

Stejně jako tomu bylo v roce minulém, i letos tradiční oslavy Světového dne vody spojené s koncertem a společenským večerem, bohužel, překazila koronavirová pandemie. Proto jsme se s váženým kolegou Petrem Kubalou domluvili, že napíšeme do časopisu Sovak články k blížícímu se Světovému dnu vody, který se každoročně po celém světě slaví 22. března. Rádi bychom tak tento významný den společně připomněli, on za „velkou“ a já za „malou“ vodu.

Je velmi nesnadné v této souvislosti napsat něco objektivního, co ještě nikdy nebylo při dané příležitosti mnohokrát připomenuto či zdůrazněno, nebo co nikdo nezná. Sám nemám žádná klisé rád, a tak jsem se nakonec rozhodl svůj příspěvek napsat v duchu jednoho z letošních vyhlášených témat, které zní „Voda znamená pro různé lidi různé věci“. Zkusil jsem se na vodu podívat trochu z jiné strany a naznačit, čím vším může voda pro člověka být, nebo jaké může mít rysy. Nemám ambice pokusit se o úplný výčet všech možných vlastností vody. Spíše to je mé osobní vyznání vztahu k vodě.

Voda pomáhající

Má rodina pochází z Rakovnícka, moji předkové zde po mnoho pokolení provozovali ctihodné mlynářské řemeslo. Poslední mlynáři v naší rodině mleli obilí ještě na začátku první poloviny

20. století. Důkazem jsou v mapách dodnes uváděné místopisné názvy Žákův mlýn a Žákův rybník. Jako kluk jsem povídání o životě ve „mlejně“ od svého dědečka a také tatínka moc rád poslouchal a nikdy na ně nezapomenu.

Provozovat mlynářské řemeslo v Čechách (na rozdíl třeba od Holandska) znamenalo mít silný vztah k vodě, respektovat ji, rozumět jí a starat se o ni, aby vždy byla dobrým pomocníkem a nestala se zlým pánem. V daných souvislostech voda pomáhala a vykonávala za člověka těžkou práci. Ve druhé polovině 19. století bylo jenom na Rakovnícku několik desítek vodních mlýnů, ale také vodní hamr a pila. Každé takové zařízení, podle toho na jak vodním toku se nacházelo, disponovalo náhonem a akumulací nádrží, která měla více funkcí. Nádrž sloužila nejen jako zdroj vody po čas mletí nebo řezání dřeva, ale samozřejmě také jako prostor pro chov ryb a vodní drůbeže. Všechno dohromady pak vytvářelo zdroj příjmu mlynářské rodiny. Z dnešního pohledu požadavků na nakládání s vodou v krajině to byl naprosto ideální stav. Z původního množství mlýnů na Rakovnícku se do dnešního dne zachoval jen zlomek a pokud vím, pouze dva využívají energii vody, ovšem nikoliv k mletí, ale k výrobě elektřiny. To je trochu smutná bilance...

Voda inspirující

Nedaleko od místa našeho bydliště se nacházel oprám – zatoněné důlní dílo, kde jsem já i většina mých tehdejších vrstevníků trávil dlouhé hodiny nejen chytáním ryb, ale také pozorováním přírody. Každý rybář se mnou bude souhlasit, že časné letní ráno u vody, když z její klidné hladiny stoupá opar a první sluneční paprsky začínají probouzet přírodu, je malý zázrak. Takové chvíle stojí za jednou z vlastností vody, která se ani v souvislosti se Světovým dnem vody příliš nezdůrazňuje, ale je možná o to důležitější. Touto vlastností je inspirace. Voda ve všech svých skupenstvích vždy inspirovala, inspiruje a inspirovat bude nekonečnou řadu umělců všech oborů a žánrů. Kdo by neznal například knihy o vodě a rybách Oty Pavla, slavné obrazy vlámských mistrů nebo mých oblíbených impresionistů, na nichž voda často vystupuje v hlavní úloze. Samostatnou kapitolou je inspirace vodou v hudbě. Mohl bych uvést dlouhou řadu příkladů, ale stačí jen jeden za všechny. Píseň, která začíná slovy Kde domov můj, kde domov můj, voda hučí po lučinách...

Voda spojující

Snad budete souhlasit s mým tvrzením, že voda spojuje, nebo chcete-li přitahuje. Kolem vody se pohybují desítky let a za tu dobu jsem si všiml, že fluktuace zaměstnanců ve firmách takzvaně od vody je výrazně menší než v jiných srovnatelných oborech. Nemám to sice nijak statisticky podloženo, ale tento názor mi potvrdila i řada kolegů, kteří se v oboru pohybují dlouho.

Skutečnost, že voda dokáže spojovat, mohu doložit i z mé osobní zkušenosti. Povodeň v roce 2013 mě zastihla na Ministerstvu zemědělství. Z titulu své funkce jsem byl členem ústřední povodňové komise i ústředního krizového štábu, které tehdy zasedaly společně a společně také přijímaly potřebná rozhodnutí. A šlo to, všechno fungovalo jako dobře namazaný stroj. I když to byla doba složitá, rád na ni vzpomínám. Mimo jiné proto, že jsem se při této práci poznal s řadou lidí, profesionálů v tom nejlepším slova smyslu, kteří danou situaci zvládali s chladnou hlavou, klidem a přehledem. Jedním z nich byl už v tomto povídání zmíněný Petr Kubala, který ve funkci generálního ředitele státního podniku Povodí Vltavy se svými kolegy nesl hlavní tíhu zvládání povodně. S Petrem jsme v tu dobu museli řešit, tak jak to bývá, řadu velmi nepříjemných situací, za které ne vždy mohla velká voda. Překvapilo mě, kolik generálů po bitvě se v souvislosti s povodňovou událostí může objevit, kteří zaručeně věděli, co přesně a jak se mělo udělat, aby povodeň vůbec nebyla. Kdyby se diskuse takovýchto generálů odehrávaly v restaurač-

ním zařízení 4. cenové skupiny, nikoho by to zřejmě nepřekvapilo. Když ale podobně začne vystupovat např. veřejně známá osobnost, je to na pováženou. V takové situaci se pozná, kdo je kdo a tříbí se charakter. Od té doby uteklo hodně vody (doslova) a já vím, že povodeň nemusí vždy jen ničit, ale může také vytvářet pevná spojení odolávající nejtěžším zatěžkávacím zkouškám. A vím, že voda nás s Petrem spojila natrvalo.

Možná bych mohl popsat další a další z vodních vlastností, ale to není smyslem tohoto příspěvku. Chtěl jsem se jen pokusit ukázat, že zmíněná letošní výzva Světového dne vody je moudrá a že stojí za to zamyslet se i nad jinými významy, které pro nás voda znamená. Třeba si jí pak budeme vážit mnohem více a nebudeme ji brát jako samozřejmou a všední věc.

*Ing. Vilém Žák
ředitel a člen představenstva SOVAK ČR*

Nejvyšší hodnota vody

Petr Kubala

V pondělí 22. března, stejně jako každý rok v tento den, si připomeneme význam vody prostřednictvím Světového dne vody. Ten byl Organizací spojených národů vyhlášen roku 1993 na základě skutečnosti, že již v té době miliarda lidí neměla přístup k pitné vodě nebo trpěla jejím nedostatkem. O životně důležitém významu vody by dnes v České republice snad již nikdo neměl pochybovat, ale není tomu tak, neboť žijeme ve vodním blahobytu a mnozí neustále význam vody pro život člověka nedoceňují.

Je smutné, že letošní Světový den vody, s ústředním mottem „Valuing Water“, si připomínáme opět v období složité pandemické situace, která je ještě výrazně horší, než byla ta v březnu 2020, kdy jsme museli zrušit již připravené akce ke Světovému dnu vody, jehož mottem byla „Klimatická změna“. Protože jsme nemohli mnohé akce uskutečnit ani v náhradních termínech, domluvili jsme se s váženým kolegou Vilémem Žákem, že symbolicky (on za „malou“ a já za „velkou“ vodu) napíšeme do časopisu Sovak příspěvky ke Světovému dnu vody 2021.

Motto letošního Světového dne vody s volným překladem „Hodnota vody“ a doprovodným tématem „Co pro mě voda znamená“ vyvolá zajisté v každém z nás mnohé asociace, představy, přání či vzpomínky, které zcela přirozeně budou velmi rozdílné. I v tomto vydání časopisu Sovak jsou vám nabízeny tři různé pohledy, a v podstatě každý z jiného úhlu. Nicméně téma letošního Světového dne vody je navzájem propojuje a každý úhel pohledu má svůj význam.

Budu se držet toho, co pro mě voda a její hodnota znamená z toho hlediska, které je i jedním z hlavních cílů Svazu vodního hospodářství ČR, z. s., (SVH): zajistit dostatek kvalitních vodních zdrojů do roku 2050, aby i naše děti a budoucí generace mohly užívat dosaženého standardu života ve vodním blahobytu stejně jako my. Ano, vyžaduje to dlouhodobou koncepční práci, přípravu a následnou realizaci mnoha a mnoha opatření, zapojení vědy a výzkumu do projektů, které se musí následně realizovat, vyžaduje to dobrou legislativu, osvědčené politiky na všech úrovních i pokračování dosavadní poctivé práce všech vodohospodářů včetně osvěty této problematiky u veřejnosti.

Nebudu při této příležitosti rozvádět problematiku různých klimatických scénářů, změny rozvržení úhrnů srážek v čase a místě, včetně extrémicity hydrologických jevů i nedostatku vody, které v poslední době zaznamenáváme, ale zůstanu u tématu hodnoty vody, a to zejména hodnoty vody pro život, pro život člověka.

Ani vodohospodáři, ochránci přírody a politici však v pohledu na sucho a nedostatek vody nejsou jednotní. Pro každého voda znamená něco jiného, ale je třeba ji vnímat a prezentovat v širších souvislostech. Nejednotnost ve smyslu výše uvedeného totiž směřuje k tomu, že veřejnost získává pouze dílčí informace, mnohdy dezinformace, které ji mnohdy uspokojí, ale potom již nevnímá důležitost toho, co je opravdu potřeba řešit.

Tak, jako je nyní společnost polarizovaná ve vztahu k současným protiepidemickým opatřením, stejně tak je polarizovaná v názorech, zda potřebujeme vybudovat nové zdroje vody, či zda nám stačí pouze realizace přírodně blízkých opatření a změna obhospodařování krajiny. V obou případech jde o život, v prvním v aktuálním čase, v druhém případě výhledově. V případě zajištění dostatečného množství zdrojů vody máme výrazně více času, než mají nyní vědci na vývoj vakcíny proti koronaviru a jeho mutacím, než mají naši zdravotníci v péči o zdraví nás všech. Poučme se tedy všichni ze současné covidové krize mimo jiné tím, že prohloubíme spolupráci různých oborů tak, abychom našli na úseku vodního hospodářství společný cíl, kterým bude zajištění dostatečného množství zdrojů pitné vody, vody pro energetiku, závlahy i přírodu. Tento společný cíl musíme následně věrohodně komunikovat se širokou veřejností. S ohledem na

www.worldwaterday.org

**Co pro Tebe
znamená voda?**

Voda znamená pro různé lidi různé věci. V zemědělství, průmyslu a výrobě energie může voda znamenat bezpečnost, produktivitu a udržitelnost. Připojte se ke konverzaci #WorldWaterDay.

dobu přípravy a realizace nezbytných opatření využijme tedy čas, který na to ještě máme.

Současná zdravotní krize, která je globálních rozměrů, by nám měla zanechat i poučení, že zajištění přístupu k nezávadné vodě je mimo jiné i klíčovým faktorem účinného boje s nakažli-

vými chorobami a že si voda zaslouhuje naši neustálou péči a postavení na úrovni nejvyššího veřejného zájmu. Perfektní fungování vodárenských společností, ať již v plynulé dodávce pitné vody, tak v perfektním čištění odpadních vod, velmi napomáhá v prevenci ochrany zdraví, ale také zabraňuje šíření jiných epidemií v nemocnicích i domácnostech. Bez nich bychom neměli takový vodní blahobyť, jaký máme.

SVH se mimo jiné podílí v rámci osvěty o významu vody v kontextu minulých civilizací, současnosti i problémů do budoucnosti na venkovních výstavách pro širokou veřejnost Voda a civilizace, organizované společností Medialouge, jejímž kurátorem je prof. Mgr. Miroslav Bárta, Dr. Letos bude tato výstava opět instalována v mnoha městech, přičemž zahájení v Mělníku bude, pokud to bude možné, právě na Světový den vody.

Závěrem mi dovoluť vyjádřit hodnotu vody citací z knihy Větr, píseň a hvězdy mého oblíbeného autora, francouzského letce a spisovatele Antoina de Saint-Exupéryho: 29. prosince 1935 vzletl Exupéry společně se svým mechanikem Prevótem na stroji Caudron-Renault Simoun k pokusu o překonání rychlostního rekordu na trase Paříž-Saigon. Po 19 hodinách a 44 minutách letu musel Exupéry nouzově přistát v libyjské poušti, asi 200 kilometrů od Káhiry. Oba muži havárii zázrakem přežili, byli ale v poušti ztraceni. Podle map, které měli k dispozici nebyli schopni určit svou polohu a beznadějně bloudili mezi písčnými dunami. K jídlu měli jen trochu čokolády, hrst sušenek, pomeranč a nedopitou lahev vína. Zásoby tekutin jim vystačily pouze na dva dny. Brzy museli čelit rychlé dehydrataci v intenzivním pouštním žáru. Začaly se dostavovat sluchové i zrakové halucinace. Třetího dne již byli tak dehydratovaní, že se přestali i potit. Dostali se na pokraj svých sil. Čtvrtého dne je čirou náhodou objevil jakýsi beduín na velbloudu, který jim zachránil život. Ze všeho nejdříve jim podal napít čistou vodu...

Věřím, že každý z nás ve výše uvedených slovech vidíme tu nejvyšší hodnotu vody. Je jí život. Proto myslíme, spolupracujme a mějme na paměti, že bez vody a optimismu to nepůjde...

*RNDr. Petr Kubala
předseda představenstva SVH*